

ענינים

כסלו
תש"פ

בעניני חנוכה (ב)

14

ה. בדין שנים שעשו בני"ח ובשאר מצוות
ו. מנורת כסף או מנורת נחשת נאה יותר

ג. ברכה על הידור מצוה בני"ח במילה ובלולב
ד. הידור אחר מעשה המצוה בני"ח ובמילה

א. הדליק נר הראשון ונזכר שלא בירך
ב. הידור דכנגד הימים אחר שכבה נר הראשון

א. הדליק נר הראשון ונזכר שלא בירך

בתש"ו הגרע"א תנינא סייג נשאל במי שהדליק נר חנוכה בליל ח' ושכח לברך על הדלקתה וקודם שגמר להדליק את כולן נזכר דעדיין לא בירך, האם יש לו לברך או לא, וכתב הרע"א דברכת על הנסים ושהחיינו ודאי דיכול לברך דלא גרע מרואה נ"ח דמברך אבל ברכת להדליק דהוא ברכת המצות בעינן שיהא עובר לעשייתן ומיד שהדליק נר אחד כבר יצא עיקר המצוה ומה שמוסיף הנרות הוא רק מחמת הידור וא"כ אף שנזכר קודם שהדליק כולן לכאוי הפסיד הברכה.

אלא שכתב הגרע"א דתליא בפלוגתא הפר"ח והא"ר סוס"י תרע"ב אם מברכין על הידור דנר חנוכה, וכגון שביום ז' היה סבור שהוא יום ו' והדליק ו' נרות [בברכה], ושוב נודע לו שהוא יום ז' ורוצה להדליק עוד נר אם צריך לברך, דעת הפר"ח דלא מברך ודעת הא"ר דמברך, וא"כ לדעת הא"ר דמברכין על הידור הי"י יכול עדיין לברך כ"ז שלא גמר להדליק כל הנרות. ועוד דן הגרע"א שיוכל לברך אף אחר הדלקת כל הנרות כיון דהוי מצוה שעשייתה נמשכת.

ושמעתי להעיר על הרע"א דמה הוצרך לכל זה, דלכאוי באופן שלא גמר עדיין להדליק את כולן פשוט דיכול לברך ומיקרי עובר לעשייתה, דהא התו' בסוכה ל"ט א' כתבו דאפשר לברך על הלולב אחר שנטלו קודם הנענוע כיון דלא גמרה מצותו עד אחר ניענוע, דהואיל ויש בדבר מצוה מן המובחר חשיב כעובר לעשייתן עיי"ש. וכ"כ המ"ב בסי' תרנ"א ס"ק כ"ו בשם הפוסקים דאם שכח לברך קודם נטילת הלולב [וכגון שלא הפכו לאתרוג] יכול לברך אח"כ קודם הנענוע כיון דגם הוא מן המצוה. וחזינו דאף דכבר יצא ידי"ח עיקר המצוה מ"מ כיון דלכתחילה צריך לנענע חשיב עובר לעשייתן, וא"כ הי"י בני"ח אף דהדליק נר הראשון מ"מ כל זמן שלא גמר ההידור ולא הדליק כולן אמאי ל"ח עובר לעשייתן ויועיל הברכה עתה אף על הנר הראשון, ואף לדעת הפר"ח דאין מברכין על הידור מצוה זהו רק כשכבר בירך על עיקר המצוה ובא עכשיו לברך על ההידור לבד, אבל כשלא בירך על עיקר המצוה שפיר יש לו לברך השתא על עיקר המצוה דחשיב עובר לעשייתן וכמו בנענועים. ועיי' בגליוני הש"ס להגר"י ענגיל ז"ל שבת כ"ג א' בשם שו"ת הלכות קטנות סי' ג', ובשו"ת כתב סופר תש"ו קל"ה.

ונראה לחלק דלא דמי לנענועין דלולב, דהתם דין הנטילה הוא שיהא עם נענועין ולכן חשיב דעדיין לא נגמרה עיקר המצוה, דאף דאיי"ז לעיכובא מ"מ לכתחילה מצות נטילה היא עם נענועין וזהו גמר הנטילה, ולכן חשיב עובר לעשייתן, אבל בהדלקת נ"ח אין הדלקת נר השני תיקון וגמר לנר הראשון, דנר הראשון כבר קיים בתכלית ההידור אלא דאיכא דין נוסף למהדרין להדליק עוד נרות כנגד הימים, אבל אי"ז תוספת קיום דין בנר הראשון, ולכן אחר שהדליק נר הראשון ס"ל להגרע"א דתו לא הוי עובר לעשייתן אף שלא גמר עדיין את ההידור, כיון דמצות נר הראשון נגמרה מצותה. ועיי' להלן [עיון ב'] מש"כ לפ"ז בענין אי שייך הידור דתוספת נרות לאחר שכבה הנר הראשון.

ובערוך השלחן סוס"י תרע"ו הביא נידון הגרע"א הנ"ל [אי יכול לברך אחר שהדליק נר הראשון קודם שהדליק שאר הנרות], וכתב ע"ז הערוה"ש בזה"ל, ולא אבין דאטו גרע הנרות האחרים מניגוב של נט"י דג"כ אינו מעכב ועם כל זה מטעם ניגוב מקרי עובר לעשייתן כמ"ש בסי' קנ"ח, וצ"ע, עכ"ל. ולמשי"נ ניחא דהגרע"א ס"ל דלא דמי גם לניגוב, דהתם הוי תיקון וגמר בעיקר המעשה מצוה של הנטילה ולכן חשיב עובר לעשייתן, וכמו בנענועין, משא"כ בני"ח אין שאר הנרות תיקון לנר הראשון, דמעשה המצוה של הנר ראשון ניגמר מיד שהדליקו וכנ"ל.

ב. הידור דכנגד הימים אחר שכבה נר הראשון

בביאור הלכה סי' תרע"ג ס"ב כתב וז"ל, ונ"ל דכמו"כ בעינן שבעת הדלקה יהיה כל הנרות לפי חשבון הימים ואז נחשב למהדר מן המהדרין, וע"כ אם כבתה אחת קודם שהשלים ההדלקה צריך לחזור ולהדליקה, עכ"ל. ומשמע דאירי אף דכבה נר הראשון דמ"מ יש לו לחזור ולהדליקה כדי שידלקו כל הנרות בשעה אחת.

ויל"ע בזה דלכאוי אחר שכבה נר הראשון הרי כבר יצא ידי"ח המצוה דהא קי"ל כבתה אין זקוק לה, והא דחזור ומדליקה הוא רק בשביל ההידור דכנגד הימים, [דכלפי ההידור לא אמרי' כבתה אין זקוק לה כיון דעדיין לא נתקיים ההידור], וצ"ע דמאחר שעיקר המצוה כבר נתקיימה מה שייך להדר להדליק כמנין הימים, דלכאוי ההידור צריך להיות במעשה המצוה, וכיון דהמצוה

כבר נתקיימה הרי מה שחוזר ומדליק השתא אי"ז מועיל להדר במצוה, דהמצוה כבר נתקיימה בלא הידור ועכשיו הוי הידור בלא המצוה עצמה.

ונראה דמוכח מזה דשאני הידור דנ"ח משאר הידור מצוה [וכמש"נ לעיל בעיון א'], דבנ"ח הוי מצוה ותקנה בפני"ע להדליק כנגד הימים, ולא דמי לשאר הידור מצוה כנענועין שבלולב וציצין שאין מעכבין במילה דהתם ההידור הוא בגוף מעשה המצוה לעשותו בהידור, אבל בנ"ח אין ההידור בהדלקת הנר הראשון להוסיף עליו עוד נרות אחרים, אלא מצוה בפני"ע היא להדליק גם כמנין הימים, ולפיכך אף שיצא כבר את הדלקת הנר הראשון יכול לחזור ולהדליק בשביל ההידור דכנגד הימים, ועי' בשפ"א שבת כ"א ע"ב [ד"ה ויש לעיין, ועי' בדיבור הסמוך שם].

והעירוני דכן משמע ג"כ מרש"י שבת כ"א ד"ה מהדרין, שכתב וז"ל והמהדרין אחר המצות עושין נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית, עכ"ל. משמע דפירש דלשון מהדרין אינו לשון הידור מצוה כמו בעלמא דהכונה היא ללשון הדר ויופי, אלא כאן פירש"י מהדרין אחר המצות דהוא לשון חיזור אחר המצות, והוא מלשון להדור, והיינו דתיקנו עוד נר למי שמחזר אחר המצות, ואי"ז מדין הידור בנר הראשון וכנ"ל.

אמנם יעוי' בערוה"ש סי' תרע"ו סעי' ט' שכתב בזה"ל, אם שכח והדליק נר אחד פחות מן הראוי ידליקה ולא יברך וכו' ויראה לי דדווקא כשזכר בתוך זמן ההדלקה אבל לאחר זמן ההדלקה לא ידליק כלל מה ששכח, דאם ידליק לא יהיה גם בפעם הב' כמהדרין מן המהדרין כיון שהראשונים כבר כבו, וא"כ למה ידליקם ללא תועלת דההיכר אינו אלא כשכולם דולקין ביחד. עכ"ל. ולכא"ו זהו דלא כמשמעות הביאה"ל דאף אחר שכבה נר הראשון יחזור וידליקנו כדי לקיים ההידור, [דלד' הביאה"ל ה"נ אף שכבר כבו יחזור וידליקם כדי לקיים ההידור], וכנראה דהערוך השלחן סובר דהדין מהדרין דנ"ח הוא הידור במצות ההדלקה של הנר הראשון להוסיף עליו עוד נרות, ולכן כשכבר עבר זמן הדלקתו של הנר ראשון לא ידליק שאר הנרות*, דאי נימא דמצוה בפני"ע היא להדליק לפי חשבון הימים, י"ל דשפיר מהני הדלקת ההידור אף אחר שעבר זמן הדלקת נר ראשון, דכמו דסובר הביאה"ל הנ"ל דאף שכבר יצא ידי"ח עיקר המצוה ונתבטלה מצותה כשכתבה מ"מ חוזר ומדליק משום הידור מצוה, הוא הדין והוא הטעם אם עבר זמן ההדלקה בנר הראשון דחוזר ומדליקה עם שאר הנרות ומקיים בזה דין המהדרין.

ג. ברכה על הידור מצוה בנ"ח במילה ובלולב

הפרי"ח בסוף סי' תרע"ב כתב דנשאל במי שהיה עומד בליל ז' והיה סבור שהוא ליל ו' והדליק ו' נרות [בברכה] ואח"כ נודע לו שהוא ליל ז' ורוצה להדליק עוד אחד אם יברך, והשיב הפרי"ח כיון דהוא רק משום הידור מצוה אין לברך עליו, אבל הא"ר שם כתב לדיק מהב"י דיש לברך על הדלקת ההידור.

ומקשים לדעת הא"ר דאפשר לברך על ההידור דנרות חנוכה, דלפ"ז ה"ה במילה לדעת הטור [יו"ד סי' רס"ד] דבחול חוזר אף על ציצין שאין מעכבין [ורק בשבת אינו חוזר], דיוכל לברך ע"ז ברכת המילה, דאף שהוא רק מדין הידור הא סובר הא"ר דאף על הידור מצוה איכא ברכה. והרמ"א יו"ד סי' רס"ה סעיף ג' כתב דכשחוזרין על ציצין המעכבין את המילה צריך לחזור ולברך כל הברכות, ומשמע דעל ציצין שאין מעכבין אין חוזר ומברך, והרי הרמ"א שם בס"י רס"ד סעיף ה' פסק כהטור דבחול חוזר גם על ציצין שאין מעכבין, ולדעת הא"ר דמברכין על הידור מצוה תיקשי אמאי אין מברכין אף על ציצין שאין מעכבין.

ונראה ליישב דחלוק הידור מצוה דנ"ח מהידור מצוה דמילה [וכמש"נ לעיל בעיונים א' ובי' עיי"ש], דבמילה ההידור הוא בגוף מעשה המצוה דמילה, אבל בהדלקת נ"ח אין הדלקת נר השני תיקון וגמר לנר הראשון, דנר הראשון כבר קיים בתכלית ההידור אלא דאיכא דין נוסף למהדרין להדליק עוד נרות כנגד הימים, אבל אי"ז תוספת קיום דין בנר הראשון, וממילא י"ל דהא דס"ל להא"ר דמברכין על הידור, היינו דוקא בהידור דנר חנוכה דחשיב מעשה מצוה בפני"ע, ואי"ז מדין הידור בנר הראשון, ולכן אפשר לברך ע"ז דחשיב כמצוה בפני"ע, אבל בהידור דעלמא דהוא רק דין הידור בעיקר מעשה המצוה וכגון בציצין שאין מעכבין דאי"ז מעשה מצוה בפני"ע אלא הידור בעיקר מעשה המילה, בזה לכו"ע ליכא ברכה, דהידור בעלמא לא חשיב מעשה מצוה כדי לברך עליו, ועי' באבי עזרי ה' חנוכה.

ולפ"ז צ"ל דהא דבנטילת לולב קי"ל [מ"ב תרנ"א כ"ו] דאם לא בירך קודם הנטילה יכול לברך קודם הנענועין, היינו רק דעי"ז חשיב עובר לעשייתו ומהני הברכה על עיקר הנטילה, אבל אם בירך על הלולב ולא נענע עליו והסיח דעתו ורוצה עתה לנענע י"ל דאין לברך על הנענוע לבד כיון דהוא רק תיקון וגמר במעשה הנטילה ועי"ז לא תיקנו ברכה, ודמי לציצין שאין מעכבין דאין מברכין וכנ"ל.

אמנם בשאג"א סי' כ"ו נקט דהברכה שקודם הנענוע היא בין על מה שכבר נטל הלולב ובין על הנענוע שעתה הוא מקיים, ומשמע דס"ל דעל הנענוע לבד ג"כ איכא ברכה עיי"ש, [ועי' ח"י ר' שמואל פסחים סי' ז' אות ב'], ולכא"ו לפ"ז ה"ה בציצין שאין מעכבין יש לברך. ועדיין יש לחלק דציצין אי"ז אלא הידור בעלמא ועי"ז לא תיקנו ברכה וכנ"ל, אבל נענועין דינא דרבנן הוא לנענע בשעת נטילה ובשעת הלל ועדיפא מהידור דעלמא ובזה הוא דס"ל להשאג"א דאיכא ברכה ע"ז.

* א.ה. ובאמת הערוך השלחן אזיל בזה לשיטתו בסוף תרע"ו בדין מי שלא בירך קודם ההדלקה אי יכול לברך כ"ז שלא סיים את הדלקת נרות ההידור, שכתב הערוך השלחן לדמותו לנטילת ידים דמברך עד הניגוב, עיי"ש, ולעיל [עיון א'] נתבאר דזה אי"ש אי נימא דההידור הוא בנר הראשון, אבל אם הוא הידור בפני"ע אי"ז מספיק כדי שיוכל עדיין לברך על עיקר ההדלקה, ולא דמי לניגוב שהוא גמר מצות הנטילה.

ד. הידור אחר מעשה המצוה בנ"ח ובמילה

בספר חידושי מרן רי"ז הלוי ה' חנוכה כתב דלהרמב"ם דס"ל דבמילה אף בחול אם פירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין את המילה, והיינו משום דדין ואנוהו לא שייך רק בעיקר מעשה המצוה אבל כשפירש שוב ההידור אינו שייך למעשה המצוה כלל, [וכמו שביאר הבית הלוי ח"ב סמ"ז], אי"כ ה"ה בנ"ח לא שייך הידור אלא בעיקר מעשה המצוה ולא אחר שפירש מעיקר המצוה, ועפ"י ביאר דלכן סובר הרמב"ם דדין מהדרין הוא דהבע"ב מדליק נרות בעד כולם דהכל הדלקה אחת היא ועצם המצוה נעשית בהידור, אבל אם ידליק כל אחד בפני"ע בהדלקה מיוחדת נמצא דהמצוה לחוד וההידור לחוד ואי"ז בכלל ואנוהו. עיי"ש בכ"ד.

והנה כבר נתבאר לעיל [עיונים א-ג] דחלוק הידור מצוה דנ"ח מהידור מצוה דמילה, דבמילה ההידור הוא בגוף מעשה המצוה דמילה, אבל בהדלקת נ"ח אין הדלקת נר השני תיקון וגמר לנר הראשון, דנר הראשון כבר קיים בתכלית ההידור אלא דאיכא דין נוסף למהדרין להדליק עוד נרות כנגד הימים, אבל אי"ז תוספת קיום דין בנר הראשון, [ולא כפי שייך הידור אף אחר שכבה נר הראשון וכנ"ל באות ב'], ולפ"ז אינו דומה נ"ח למילה, דאף דבמילה ס"ל להרמב"ם דאחר שפירש אינו חוזר על ציצין שאין מעכבין, היינו משום דהתם הוא דין הידור בגוף המצוה וזה לא שייך אלא בשעת קיום המצוה, אבל בנ"ח דדין ההידור הוא מצוה בפני"ע וכנ"ל, בזה אי"ז שיהא הכל במעשה אחד. ועי"ע בספר הוד צבי לא"ז זצ"ל סי' ו'.

ה. בדין שנים שעשו בנ"ח ובשאר מצוות

יל"ע במי שחלוש וקשה לו להדליק לבד את נרות החנוכה אי שפיר דמי שסייעהו אחר, ושמעתי שמרן הגר"א"ל שטיינמן זללה"ה לא נתן שסייעהו בהדלקת נרות חנוכה, וטעמו כיון דהוי שנים שעשו. ויל"ע באמת אם במצוות יש חיסרון של שנים שעשו.

והנה פטורא דשנים שעשו נתפרש במשנה בשבת דף צ"ב ב' גבי מלאכת שבת [לענין הוצאה], ודריש לה התם בברייתא מדכתיב "בעשותה" העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, ומצינו בזה מחלוקת הראשונים אם זהו דין בכל התורה כולה דשנים שעשו פטורין, או דהוא דין מיוחד במלאכות שבת, דבריטב"א בקידושין מ"ג א' מבואר דס"ל שהוא דין בכל התורה, דהקשה שם אמאי איצטריך קרא למעט שנים ששחטו קדשים בחוץ שפטורים תיפול"ל מקרא דבעשותה, עיי"ש, וחז"י דסובר שהוא דין בכל התורה, אמנם ברשב"א בתשו' ח"א סי' כ"ח כתב דמסתברא דשנים שעשוהו הוא דין מסוים במלאכות שבת ולא בכל התורה. ועי' במקו"ח בהג' לשו"ע או"ח סי' רס"ו שכתב דפטורא דשנים שעשו הוא רק לענין קרבן, וכ' דלפ"ז שנים שבישלו בשר בחלב חייבים, וכ"כ בישועות מלכו ה' כלאים פ"ט ה"ט, ועי' בחי' הגרע"א שבת דף צ"ג [והובא בגליון הגרע"א על הרמב"ם [מהדור' רש"פ] ה' שבת פ"א ה"טז] שדן בשנים שעשו מלאכה ביו"ט אי לוקין.

והנה אי נימא דפטורא דב' שעשו אינו אלא בשבת בלבד [או רק לענין קרבן] פשוט דבמצוות אין חסרון דב' שעשו, דהוי כשאר דיני התורה שלא נאמר בהם דין שנים שעשו, אכן לדעת הריטב"א הנ"ל דהוא דין בכל התורה י"ל דהוא חסרון במעשה ידיה ואי"כ גם במצוות י"ל דלא מהני שנים שעשו.

והעירוני ממש"כ הרמ"א סי' תרנ"א סעיף ז' לענין נטילת לולב דנהגו להסיר התפילין והטבעות מידם, והמ"ב ס"ק ל"ו הביא מכמה אחרונים שכתבו דאף מדינא יש בזה קפידא משום חציצה, ולכאורה הרי נטילת הד' מינים היא בכל האצבעות וגם עיי' האצבעות שאין בהם טבעות, ואי נימא דאין חיסרון ב' שעשו במצוות אי"כ מה איכפ"ל דאצבע אחת יש בה חציצה מ"מ יש כאן גם מעשה נטילה באצבע אחרת שבה אין חציצה, אבל אי נימא דב' שעשו לא מועיל במצוות אי"כ בעי' שכל הנטילה תיעשה רק על ידו והכא כיון שנוטל הלולב גם עיי' אצבע שיש בה חציצה נמצא דיש כאן גם נטילה שאינו יוצא בו, והוי כמו אחר שמחזיק עימנו, [וצ"ל דאיירי באופן דיכול להחזיק הלולב באצבע זו שיש בה טבעת לבדה, דאל"כ הא הו"ל זה יכול וזה אינו יכול דהאינו יכול הו"ל מסייע שאין בו ממש].³

ובבאר יצחק או"ח סי' י"ד [ענף ג' ואילך] הקשה אהא דמילה דוחה שבת, והרי אפשר למול עיי' שנים שעשו, וכן הקשה בהקטרת אימורים ובשחיטת קדשים [אי כשרה בשנים] ובקצירת העומר דדוחים את שבת, דבכולהו משכח"ל שיעשו בשנים ואין בזה חילול שבת דהו"ל שנים שעשו, [ועיי"ש שתי' דכיון דלמצוה מהני הרי"ז מעשה חשוב לחייב עליו אף בשבת], ומבואר דנקט בפשיטות דגבי מצוות ליכא חיסרון דשנים שעשו, אלא דבאמת י"ל דזהו לפי"מ שדן שם דשנים שעשו הוא פטור רק בשבת ולא בשאר דיני התורה ולפיכך גם במצוות ליכא חיסרון ב' שעשו וכמשי"כ לעיל, אמנם עיי"ש בהמשך דבריו [בענף ח'] שדן לענין תגלחת נזיר מצורע וכן לענין מילה בצרעת דאי נימא דגם בשאר איסורי תורה איכא פטורא דב' שעשו אמאי לא יגלחו וימולו בשנים, ומבואר דפשיט"ל דגם אי נימא דבשאר איסורי תורה שנים שעשו פטורים מ"מ במצוה שפיר מקיים

³ ובמקראי קודש סוכה ח"ב סי' ז' כתב לדון לענין נטילת ד' מינים אם שנים שנטלו ביחד יוצאים יד"ח, [עיי"ש שכתב לדון בזה מטעם אחר], והביא שם מתחן בנו שהעיר מחציו עבד וחציו ב"ח שדן בבוכרי"ע סי' תרנ"ז איך יתקיים בו דין לכס, ומשמע דאי לאו דינא דלכס שפיר יוצא בנטילת עצמו, ואמאי לא הוי כשנים שעשו כיון דגם החציו עבד מסייעו, וי"ל.

ועוד העיר שם ממש"כ השו"ע בסי' תרנ"ח סעיף ו' דלא יתן הלולב ביום הראשון לקטן קודם שיצא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה, אבל אם תופס עם הקטן כיון שלא יצא מידו שפיר דמי, ובמ"ב שם ס"ק כ"ח הביא דיש מהאחרונים שס"ל דיוצא בזה מצות חינוך אף שאין הקטן זוכה בזה דמצות חינוך מתקיים גם בשאול, ואי נימא דלא מהני כששנים נוטלים ביחד איך יוצא בזה מצות חינוך הרי הגדול אוהו עם הקטן ביחד, ואולי להנך דעות דיוצא בשאול ה"ה דלמצות חינוך ליכא חסרון דשנים שעשו, וצ"ע.

המצוה גם בשנים שעשו, ועיי' בספר שלמי יוסף זבחים ח"ב סי' צ' מש"נ שם בארוכה בענין שנים שעשו^א. [א.ה. ועיי' אמרי בינה דיני שבת סי' ל"ג, ושו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' שע"ב].

ובמקו"א נתבאר דיש לחלק בדין שנים שעשו בין היכא דעיקר האיסור הוא העשיה להיכא דעיקרו הוא התוצאה, דבאיסור שעיקרו בתוצאה ליכא פטורא דשנים שעשו, ולהכי בעשרה שהכו אי לאו קרא היו כולם חייבים כיון דעיקר החיוב הוא על התוצאה, [א.ה. עיי' בשלמי יוסף זבחים ח"ב סי' צ' אות ה']. ולפי"ז כמו"כ יש לחלק גם במצוות, וא"כ אף אי נימא דבמילה ושחיטת קדשים והקטרת אימורין מהני ב' שעשו כמו שנקט בבאר יצחק הנ"ל, י"ל דדוקא הנך דעיקרם התוצאה שיהא התינוק נימול ושיוקר הקרבן, אבל במצוות שעיקרם המעשה וכגון נטילת לולב י"ל דלא מהני ב' שעשו וכדמשמע מדינא דטבעות הנ"ל, ולפי"ז יש לדון לענין הדלקת נ"ח אי חשיב עיקרה בתוצאה שיהיו נרות דולקין, ועיי'.

ו. מנורת כסף או מנורת נחשת נאה יותר

בכתבי הגאון ר' אברהם גנחובסקי זצ"ל הביא שהגאון בעל דרך אמונה שליט"א נשאל במי שבידו ב' אפשרויות לקניית מנורה לנ"ח, או מנחת יפה מאד, או מכסף אך פחות יפה, הי עדיפא^א, והשיב עפ"י הא דאיבעיא להו בירושלמי ביומא (ריש פ"ו) גבי קרבנות הי עדיף משובח במראהו או משובח בגופו, ופשוטה דמשובח בגופו עדיף, והיינו דמה שהוא משובח בעצמותו עדיף ע"ז שמשובח רק במראהו, וא"כ ה"נ עדיף מנורה מכסף שהיא משובחת בגופה על פני מנורה מנחת אף שהיא יותר יפה במראיתה.

ונראה דיש לחלק דהא דאמר בירושלמי דמשובח בגופו עדיף היינו דוקא גבי קרבן, וכגון שהוא קרבן גדול יותר, דבזה ענין המשובח בגופו אינו רק ענין של יופי כדן הידור דשאר מצוות, אלא יש בזה למזבח קרבן יותר גדול, וא"כ הך שבח בגופו הוא מעלה בעצם הקרבן ולפיכך עדיף הוא על משובח במראה שהוא רק הידור של נוי, משא"כ גבי מנורה לנר חנוכה הרי גם המשובח בגופו אי"ז מעליותא בעיקר מצות ההדלקה, ואינו אלא מדין הידור דנוי כמו בשאר מצוות, וא"כ בזה י"ל דהידור במראה עדיף על הידור בגופו^א. [א.ה. ואם יש לדמות לההיא דירושלמי היינו כגון דבמנורה המהודרת יש פחות פירסומי ניסא ואם ידליק במנורה הפחות מהודרת יהא בזה יותר פירסומי ניסא, דבזה י"ל דהפירסומי ניסא הוי כמו שבח בגופו דהוי מעלה בגוף המצוה עצמה והוא עדיף מהידור במראה שהוא רק הידור של נוי כמו בשאר מצוות].

ובספר מתא דירושלים על הירושלמי ביומא שם כתב, ומזה השבתי למה שנשאלתי בענין ב' אתרוגים א' הוי הדר טפי מחבירו והאחר לא היה הדר כמוהו אמנם היה גדול ממנו, והשבתי דמשובח בגופו קודם מירושלמי פה, עכ"ד, והיינו דאתרוג גדול הוי משובח בגופו ואתרוג נאה הוי משובח במראהו, ולפיכך הגדול יותר דהוי משובח בגופו קודם למשובח במראהו.

אמנם למש"נ גבי אתרוג נמי אי"ז מעליותא בגוף המצוה מה שהוא אתרוג גדול, ואי"ז אלא הידור מצוה בעלמא כמו בשאר מצוות, ולא דמי לקרבן גדול דיש בזה טפי למזבח והוי מעלה בעצם הקרבן, וכמש"נ.

בענין משמשי חולה בזמן הדלקת נ"ח אם יעשו שליח או ידליקו בעצמם אח"כ - הוספה לגליון עיונים תשע"ט גליון מס' 8

בגליון עיונים חנוכה תשע"ט נתבאר דמי שאינו יכול להדליק בביתו בזמן ההדלקה מחמת היותו עוסק במצוה כגון משמש חולה, עדיף שלא יעשה שליח להדליק בביתו תיכף בתחילת הזמן, אלא ידליק בעצמו כשיבוא לביתו [ואף שהוא אחר עיקר הזמן], כיון דעכשיו הרי הוא עוסק במצוה ופטור מן המצוה, ולא מיבעיא אי נימא דעוסק במצוה שעשה המצוה אין המצוה עולה לו דפשיטא דלא ידליק ע"י שליח כיון דלא תועיל לו ההדלקה, אלא אפילו אי נימא כמש"כ המ"ב בשעה"צ סי' תע"ה ס"ק ל"ט דשפיר קיים המצוה מ"מ הרי הוי כדבר הרשות כמש"כ הריטב"א בסוכה דכ"ה, ובודאי אין לו לקיים המצוה כשאינו מחוייב בה, ועדיף שיקיימנה בחיוב גמור אחר שישב לביתו, עיי"ש.

ויש שהעירו דכיון שיכול לשלוח שליח הרי"ז חשיב אפשר לקיים שניהם ואין בזה פטור עוסק במצוה כמש"כ התו' בסוכה דף כ"ה, אכן באמת הרמ"א באו"ח סי' ל"ח סעיף ח' פסק כדעת הר"ן דעוסק במצוה פטור מן המצוה אף ביכול לקיים שניהם, [ועיי' ביאה"ל שם].

אלא דבאמת יש לדון בזה אף לדעת הר"ן, דהנה גם לדעת הר"ן דאפי' ביכול לקיים שניהם פטור, מ"מ נראה פשוט דכמו שכתב הר"ן דדוקא "עוסק" במצוה פטור מן המצוה ולכן מי שיש לו תפילין בראשו חייב בכל המצוות דאינו עוסק במצוה אלא מקיים מצוה, הי"נ עוסק במצוה פטור רק "מלעסוק" במצוה אחרת, אבל מצוה שהוא מקיים בלא עשייה וכגון תפילין בראשו ומוזוזה בפתחו לא נפטור מזה בשעה שעוסק במצוה, והגע עצמך אטו בשעה שעוסק במצוה נימא דיהא מותר לו להוריד את המזוזה מפתח ביתו ואת הציצית מבגדו כיון דהוא פטור מהם, אלא ודאי דפטורא דעוסק במצוה הוא רק מלעסוק במצוה אחרת, משא"כ מצוות שמקיימם בלא עשייה לא מיפטור מהם, ועיי' בשלמי יוסף זבחים ח"א עמוד תע"ט מה שהובא בזה מהשאג"א והקדק אורה לענין דין חציצה של תפילין בבגדי כהונה בשעת עבודה.

ולפי"ז בנידון דידן י"ל דנהי דפטור הוא מלעשות שליח להדליק הנרות דאית ליה פטורא דעוסק במצוה, מ"מ אם עבר ועשה שליח הרי מעתה לית ליה פטור עוסק במצוה, דכיון דאין צריך לעסוק במצוה כלל והיא נעשית מאליה ע"י השליח הרי הוא מחויב בה דהוי כמצוה שאין בה עסק, וא"כ י"ל כבר דעדיף שיעשה שליח להדליק בזמנה דהדלקת השליח שפיר הוי מצוה גמורה ולא הוי כדבר הרשות. ועיי' בעיונים בענין חג הפסח תשע"ט אות ב', ובעיונים בענין או"ח (ג) אות ב' מש"כ בזה.

משיעורי הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א ♦ נכתב ע"י א' השומעים וע"ד הכותב בלבד ♦ בכל עניני הגליון iyunim2@gmail.com 050-4178704

^א א.ה. והגאון ר' יעקב גריינימן שליט"א הביא להוכיח מהולכת אברים למזבח דיש אברים שהולכתם בכמה כהנים כמפורש במשנה, וחז"י דאין בזה חיסרון דב' שעשו.

^א א.ה. בעיקר דין הידור במנורה להדלקת נרות חנוכה, עיי' בגליון עיונים בעניני חנוכה תשע"ט אות ב'.

^ה א.ה. והגר"א גנחובסקי זצ"ל העיר מהגמרא בב"ב (ד' א') דעדיף לעשות ציפוי לבית המקדש מאבני שישא ומירמא ולא בזהב דבכך נראה יותר יפה, אלמא דאזלי בתר משובח במראה ולא בתר משובח בגופו, ולמש"נ אין בכך סתירה להירושלמי הנ"ל, דגבי ציפוי ביהמ"ק גם זהב אינו אלא משום הידור של נוי, ובזה באמת י"ל דמשובח במראה עדיף וכמש"נ.